

#Не_ведусь: ми-герої безпеки в Інтернеті

урок для 3-4 класу

Автори уроку:

Анастасія Дьякова
Поліна Кликова
Наталія Терещук
Аліна Касілова

Зміст:

Довідник вчителя: інформаційний блок

1. Найбільш поширені форми взаємодії в Інтернеті у дітей та основні пов'язані з ними ризики	3
2. Захист приватної інформації в Інтернеті	4
3. Ознаки ризикованої комунікації	5
4. Правила безпечної поведінки в Інтернеті	6
5. Поширені онлайн ризики	7
6. Зустріч з онлайн-знайомими в реальному житті	9
7. Хто може допомогти якщо дитина стала жертвою сексуального насильства онлайн?	9
8. Як діяти, якщо хтось із дітей зізнався, що став жертвою сексуального насильства онлайн?	10
9. Що робити вчителям/адміністрації школи у разі виявлення учня, який потрапив в ситуацію онлайн ризику?	11

Опис проведення уроку для 3 - 4 класу

<i>Правила для проведення уроків у дистанційному форматі</i>	12
<i>Опис уроку для 3-4 класів «#Не_ведусь: ми – герої безпеки в Інтернеті»</i>	14
- <i>Хід проведення уроку для 3-4 класів «#Не_ведусь: ми – герої безпеки в Інтернеті»</i>	15
- <i>Хід проведення гри "Операція порятунку"</i>	15
- <i>Хід проведення вправи питання-відповіді «Інтернет»</i>	17
- <i>Хід проведення гри-руханки «Що можна робити в Інтернеті?»</i>	18

Довідник вчителя: інформаційний блок

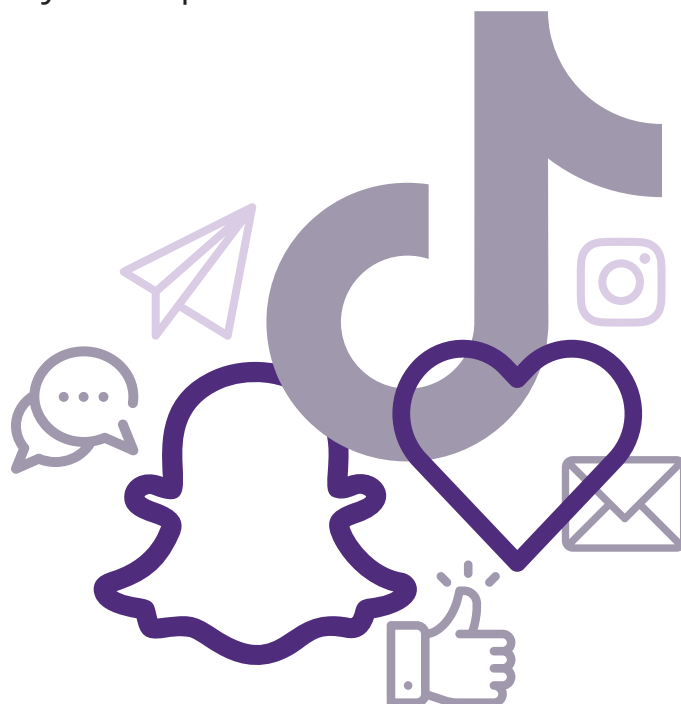
1. Найбільш поширені форми взаємодії в Інтернеті у дітей та основні пов'язані з ними ризики

Найпоширенішими формами взаємодії у дітей є соціальні мережі, онлайн-ігри та месенджери.

Найпопулярнішими соціальними мережами серед дітей в Україні є YouTube, Instagram, TikTok та Snapchat, а також месенджери Viber та Telegram. Деякі із них є мало поширеними серед дорослих, тож вони часто не здогадуються про основні ризики, які там є.

Майже у всіх з цих мережах та месенджерах можна зареєструватись, тільки якщо дитині вже виповнилось 13 років, доступ до Telegram дозволений з 16 років. В іншому випадку мережа може без попередження видалити профіль користувача, який не досяг відповідного віку. Матеріали, що публікуються в соціальних мережах, можуть бути не призначеними для молодших дітей, навіть за умови встановлення батьківського контролю.

Окрім соціальних мереж, також є інші ризиковані форми користування Інтернетом серед дітей. Згідно з дослідженням британського управління зв'язку OFCOM, діти по всьому світу проводять все більше часу, граючи в онлайн-ігри. Навіть Netflix вважає основним конкурентом не інші сайти з серіалами, а онлайн-ігри. У мережевих онлайн-іграх є можливість спілкуватись з іншими гравцями як у віртуальному світі, так і через приватні повідомлення у кабінетах. В них легко приховати свою реальну особу за вигаданим ім'ям та чужими фото.

2. Захист приватної інформації в Інтернеті

В більшості соціальних мереж автоматичне налаштування передбачає відкритість публікацій для інших користувачів і не тільки цієї мережі, а й видачу публікацій за запитами у пошукових системах.

Всі, хто можуть бачити виставлені фото, також можуть їх завантажити або зробити скріншот та поширювати ці фото вже без згоди того, хто його опублікував.

Дуже часто навіть навчальні заклади та працівники освіти порушують права дитини в Інтернеті, у відкритому доступі публікуючи фотографії своїх учнів, а іноді й особисту інформацію - ім'я, прізвище та адресу.

Часто окрім самого зображення фотографія містить різні мета-дані, наприклад, локацію та інші ідентифікуючі дані, що підвищує ризик бути знайденим та стати жертвою насильства в реальному житті.

За умовами більшості соціальних мереж опублікування фото означає надання дозволу мережі його використовувати та передавати це право третім особам, в тому числі для комерційного використання.

Те, що поширюється в Інтернет – там і залишається. Матеріали дуже важко видалити чи змінити тому будь-яке поширення власної інформації, у тому числі і в приватних повідомленнях, не є абсолютно захищеним.

У налаштуваннях особистої сторінки можна обрати функцію «Приватний профіль», внаслідок чого інформацію та матеріали, які розміщено на сторінці, зможуть переглядати лише «друзі» та писати в особисті повідомлення зможе лише той, кому надано дозвіл. Також в налаштуваннях можна створити список тих, хто може/не може писати в приватні повідомлення. Якщо під час спілкування дитина зіткнулась із ознаками ризикованої комунікації або співрозмовник став їй неприємним – в налаштуваннях можна обрати функцію «заблокувати» для того, щоб ця людина більше не мала змоги надсилати повідомлення.

3.

Ознаки ризикованої комунікації

Серед сигналів небезпеки для дитини можна виділити такі елементи в комунікації з онлайн-знайомими:

- людина випитує багато приватної інформації;
- запитує щось особисте, хоча вони з дитиною нещодавно «подружились» (наприклад, «чи ти коли-небудь цілувалась/цілувався?»)
- просить зберігати «дружбу» в секреті, говорить, що цей зв'язок для нього/неї особливий;
- дуже емоційно коментує публікації дитини. Тут потрібна обережність та не варто довіряти людині лише через безліч компліментів та коментарів;
- емоційно реагує на відмови - агресивно, образами або навпаки - виражає свою надмірну засмученість;
- звертається за допомогою, в тому числі просить вчинити певну дію (яка часто може бути небезпечною або образливою для дитини) чи перерахувати гроші;
- просить допомоги в обмін на певну винагороду (так часто роблять ті, хто має намір вчинити насильство);
- перепитує, хто ще користується твоїм комп'ютером/ноутбуком та чи знаходиться він у твоїй особистій чи у загальній кімнаті.

4. Правила безпечної поведінки в Інтернеті

Для того, щоб користування соціальними мережами залишалось безпечними для дитини, слід дотримуватися основних правил:

- Долучати «в друзі» лише тих людей, кого дитина знає в реальному житті. Так само, як ми вчимо дітей не спілкуватися із незнайомцями на вулиці, так само варто їх вчити бути обережними з незнайомими в онлайні;
- Мати «закритий профіль» у соціальних мережах;
- Не відписувати у приватних повідомленнях незнайомим людям, які здаються їм підозрілими (нестандартна зовнішність, старший за віком, в профілі немає фотографій, тощо);
- Не боятися відхилити заявки в друзі та видаляти (блокувати) тих людей, з якими дитина не бажає спілкуватись;

- Не публікувати, ніде не зазначати та не надсилати будь-кому особистим повідомленням свою приватну інформацію: домашня адреса, номер телефону, номер школи, де навчається та/або адреси позашкільних занять, логін та пароль від особистої сторінки;
- Не публікувати та не надсилати таку ж інформацію стосовно інших людей, особливо батьків, тощо;
- Бажано не відмічати свою геолокацію, але не варто відмічати її в місцях, де дитина живе, навчається та часто буває;
- Не надсилати свої інтимні фото у приватні повідомлення ані тим, кого вже знає дитина, а ні тим, з ким вона познайомилася в Інтернеті. Та в жодному разі не публікувати такі фото.

Спілкуючись в соціальних мережах, дитина перебуває в так званій «ілюзії спальні» - це ілюзія у якій перебувають не лише діти, але і дорослі. Перебуваючи фізично у безпеці, ми готові на більш ризиковані та відверті дії. Коли не дивишся своєму співрозмовнику очі-в-очі може бути легше розповісти чи сказати йому те, що б не наважився сказати наживо. Це може бути як приватна інформація, так і образи. В Інтернеті ми починаємо довіряти набагато швидше, бо через доступність 24/7 є відчуття, що ми вже довго знайомі.

Однак це тільки здається, що особиста переписка залишається тільки між двома. Розміщене в Інтернеті вже ніколи не буде секретним чи повністю видаленим.

Наприклад, дитина чи той, з ким вона спілкується, може втратити свій телефон/планшет, чи його можуть викрасти, зламати сторінку у соціальних мережах, після чого будь-що в особистому листуванні (повідомлення, фото, відео) стануть доступні великій кількості людей.

Для того, щоб зрозуміти, якою інформацією не варто ділитися онлайн, існує так званий «Тест білборда» - він звучить так: **перед тим, як викладати щось в Інтернет, уявіть, що це висить на великому білборді біля школи і його бачать усі.** Якщо така думка викликає негативні емоції – викладати ту інформацію/матеріали в Інтернет не варто.

5. Поширені онлайн ризики

Найвищий ризик для дітей в Інтернеті має секстинг, кібергрумінг та сексторшен.

Секстинг – це обмін сексуальними повідомленнями, фото чи відео із використанням засобів зв'язку. Тобто надсилання у месенджерах чи соціальних мережах, чатах онлайн ігор, тощо.

Причини, чому діти можуть цим займатись:

- це спосіб отримати увагу та схвальні коментарі, лайки і таким чином підняти свою самооцінку;
- це може бути способом виразити свою довіру та симпатію до того, кому ці фото (відео чи повідомлення) надсилаються;
- це може бути наслідком примусу або шантажу (наприклад, ти мені не довіряєш = ми припинимо наші стосунки).

Разом із тим у дітей не завжди є розуміння як їх дії в онлайн можуть вплинути на їх життя офлайн. Є відчуття захищеності екраном. Також «ілюзія спальні» дуже впливає на те, як діти поведуться онлайн.

Сексторшен - це налагодження довірливих стосунків із дитиною в Інтернеті, за яким слідує вимагання інтимних фото чи відео. Після цього дитина починає отримувати погрози, що ці матеріали будь-яким чином поширені і що б убезпечити себе від цього від дитини вимагають зробити певну дію: надіслати гроші або надсилати ще більше інтимних фото чи відео.

Онлайн грумінг – процес входження у довіру дитини, щоб використати її з сексуальною метою.

Грумери будують довірливі стосунки з дітьми досить просто через: онлайн ігри, платформи для стрімів, соціальні мережі.

Злочинці можуть прикидатись будь-ким, навіть школярами. Але є випадки, коли діти знають, що вони спілкуються із дорослими людьми. В таких випадках діти почувають себе особливими - що вони привернули увагу дорослого чоловіка чи жінки до себе.

Деякі грумери слідкують за дітьми (за тим, що діти публікують) тривалий час перед тим, як вступити у контакт із ними. Це дозволяє їм встановити контакт, заснований на розумінні інтересів та переживань дитини. Інші грумери використовують інакшу стратегію: вони пишуть великій кількості дітей із сподіванням, що хтось відгукнеться. І діти насправді часто відповідають нажал.

Реальна мета таких злочинців - сексуальне насильство над дитиною. Таке насильство може відбуватись як онлайн, так і вчинитись у реальному житті:

- *Онлайн:* дітей залучають до сексуальної активності із використанням веб-камер або через надсилання оголених фото чи відео.
- *За реальної зустрічі:* деякі злочинці підштовхують дітей зустрітись з ними, після чого скоюють насильство чи використовують для виготовлення матеріалів, що зображують сексуальне насильство над дітьми (дитяча порнографія).

Через мережу Інтернет досить просто прикидатись тим, ким ви не є. **Онлайн грумери будують свою комунікацію так, щоб викликати довіру, при цьому відгородити (ізолювати) дитину від її реального оточення.**

Вони можуть створювати фейкові профілі у мережах, зазначаючи свої інтереси подібними до тих, що має дитина, вони роблять компліменти, пропонують подарунки, а часом навіть надсилають гроші дитині.

Коли довірливий контакт встановлено, грумери починають просити надіслати сексуальне фото або відео. Після цього вони можуть запрошувати зустрітись у реальному житті або погрожувати зробити отримані фото від дитини публічними, якщо дитина відмовиться від зустрічі.

Грумери не завжди незнайомці з мережі. Буває так, що це люди, які вже знайомі з дитиною, але використовують Інтернет для налагодження довірливого зв'язку.

6. Зустріч з онлайн-знайомими в реальному житті

За даними національного опитування, майже кожна третя дитина погоджувалась на зустріч з тим, кого до цього знала лише віртуально, а зустрічі дітей з онлайн-незнайомцями хвилюють лише 7.5% дорослих.

Однак поряд з тим, що Інтернет є новим способом встановлювати дружні контакти, поруч з цим багато ризиків. Для дітей мають функціонувати такі правила:

- в першу чергу варто наголосити, що безпечніше залишати онлайн-друзів онлайн-друзями, але якщо вони дійсно хочуть зустрітись – хай обов'язково попередять про це батьків або інших дорослих;
- хтось із дорослих повинен знати час та місце зустрічі;
- зустріч потрібно назначити в людному місці, яке дитина добре знає;
- на місце зустрічі та після неї потрібно добиратись своїм ходом, не сідати в машину до онлайн-друга;
- інтернет-знайомий не має забирати дитину з-під дому і навіть після зустрічі не має підвозити її.

Проте ці правила діють для дітей підліткового віку, які вже досягли віку 13-14 років. Для молодших школярів слід пояснити лише одне правило:

друзі в Інтернеті повинні залишатися друзями в Інтернеті!

7. Хто може допомогти якщо дитина стала жертвою сексуального насильства онлайн?

Дитина ні в якому разі не повинна вирішувати проблеми, пов'язані з Інтернетом, самостійно. У будь-якій незрозумілій ситуації вона може звернутись до когось із цього списку:

- Батьки або особи, які їх замінюють;
- Брати та сестри;
- Вчителі;
- Соціальний педагог/працівник або психолог;
- Служба підтримки або адміністрації соц мереж або сайту;
- Поліція;
- Шкільний офіцер поліції;
- Поліцейський, який проводить заняття в школі (ювенальна превенція);
- Кіберполіція;
- Гаряча лінія Ла Страда 116 111 (з понеділка по п'ятницю з 12 до 20);
- Урядовий контактний центр 1545 (далі обрати 3) цілодобово та безкоштовно;
- Гаряча лінія з видалення зображень на сайті <https://stop-sexting.in.ua>

Дитині слід звертатися до дорослих, яким вона довіряє. Також за психологічною підтримкою можна звернутися, наприклад, до психологів Центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді або інших закладів.

Якщо певні матеріали, якими дитина ділилась в Інтернеті, були поширені для публічного доступу, слід звернутися до адміністрації або служби підтримки веб-ресурсу чи соціальної мережі із запитом заблокувати користувача та видалити неналежний контент.

Якщо дитина стала жертвою секстингу, це визнається злочином, що передбачено Кримінальним кодексом України, тому слід звернутися із заявою до поліції. Залежно від ситуації це можуть бути різні статті - порушення суспільної моралі та права на приватне життя, вимагання, шантажування, розбещення, виготовлення та розповсюдження дитячої порнографії.

Якщо дитина бажає анонімно повідомити про те, що трапилось із нею в Інтернеті – слід зателефонувати на гарячу лінію Ла Страда, Урядовий контактний центр 1545 або відвідати сайт <https://stop-sexting.in.ua>, де є можливість анонімно повідомити про матеріали, що зображують сексуальне насильство над дітьми.

8. Як діяти, якщо хтось із дітей зізнався, що став жертвою сексуального насильства онлайн?

Пам'ятайте - **дитина не винна у тому, що стала жертвою**, в будь-якому випадку завжди винен злочинець! Тому не варто влаштовувати допит, а потрібно підтримати дитину, якій і без того дуже страшно і соромно.

Важливі питання, які потрібно озвучити:

- Чому ти зробив/зробила ці фото?
(Потрібно з'ясувати, чи дитина добровільно це зробила, щоб комусь подобатись, чи хтось її примусив шляхом шантажу).
- Чому, коли та кому ти надіслав/надіслала ці фото?
(Потрібно з'ясувати, чи дитина сама надіслала ці фото, чи, можливо, вони були просто на телефоні, а хтось узяв телефон і надіслав їх іншій людині).
- Хто, чому та коли почав поширювати ці матеріали?
(Потрібно з'ясувати, чи це помста однієї дитини іншій, чи елемент шантажу).
- Де вже бачили фото?
(Це допоможе максимально швидко видалити фото).
- Хто бачив фото і чи залучений дорослий?
(Потрібно з'ясувати, чи не вимагав хтось із дорослих надіслати такі фото. Якщо так, тоді це ситуація, з якою школа не повинна давати раду самотужки, а слід негайно звернутися до поліції).

9. Що робити вчителям/адміністрації школи у разі виявлення учня, який потрапив в ситуацію онлайн ризику?

1. Дитина, яка зіштовхнулася з онлайн ризиком, потребує підтримки, без осуду чи критики.

2. Не надавайте ситуації зайвого розголосу в школі — не робіть із цього скандал чи публічне обговорення, оскільки це ще більше травмує дитину.

3. Вирішення ситуації потребує включеності як адміністрації школи, так і батьків дитини.

4. Для збереження доказів дитина, яка є постраждалою, має зробити скрін переписки, де видно, кому і коли були надіслані матеріали.

5. Прибрати фото чи відео матеріали з мережі доволі непросто і важливо зупинити поширення такого контенту через видалення зображень:

- у діалогах дитини, яка поширила матеріали;
- у хмаросховищах, на пристроях, у діалогах та групах тих, хто їх зберіг собі (наприклад, учні класу);
- у соціальних мережах через звернення до адміністрації ресурсу.

Якщо це не допомогло вирішити ситуацію - звернутись до правоохоронних органів.

6. Для отримання учнями рекомендацій, як поступати у схожих ситуаціях, використовувати чатбот проєкту <https://stop-sexting.in.ua/chatbot/> або https://t.me/StopSexting_Bot у Телеграмі.

7. У разі виявлення секстингу, який трапився з кимось з учнів, для вірної побудови своїх дій для допомоги дитині перегляньте “Рекомендації щодо онлайн безпеки для педагогічних працівників” на сторінці 21.

8. У разі виявлення ситуації секторшену чи онлайн грумінгу, яка трапилась з кимось з учнів, для вірної побудови своїх дій для допомоги дитині перегляньте “Рекомендації щодо онлайн безпеки для педагогічних працівників” на сторінці 23.

9. У разі виявлення ситуації кібербулінгу, яка трапилась з кимось з учнів, для вірної побудови своїх дій для допомоги дитині перегляньте “Рекомендації щодо онлайн безпеки для педагогічних працівників” на сторінці 25.

Опис проведення уроку для 3 - 4 класу

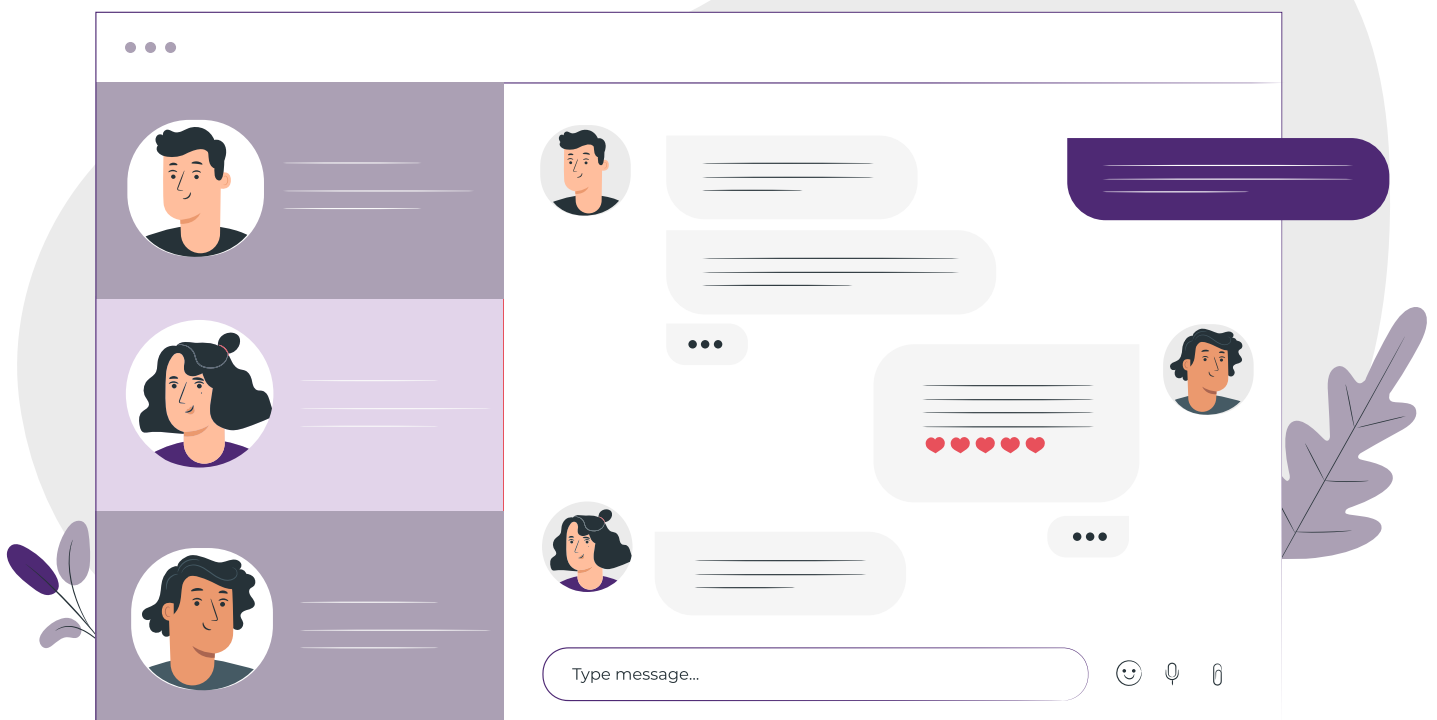
Правила для проведення уроків у дистанційному форматі:

Сучасний технологічний світ дозволяє нам дублювати певну діяльність в онлайні так само, як це відбувається в звичайному житті, це стосується і освітнього процесу.. Завдяки технологічним рішенням можна провести такий самий урок в онлайн вимірі, як ми би це зробили в офлайн житті.

Під час проведення уроків у дистанційному форматі з використанням спеціальних програм (Zoom, Skype, Google Meet, Microsoft Team тощо) рекомендуємо використовувати справжні імена, а не нікнейми, а також вимкнути звук учасникам зустрічі, окрім викладача чи того, хто зараз відповідає. Для створення ефекту присутності рекомендовано, щоб камери всіх учасників уроку були увімкнуті.

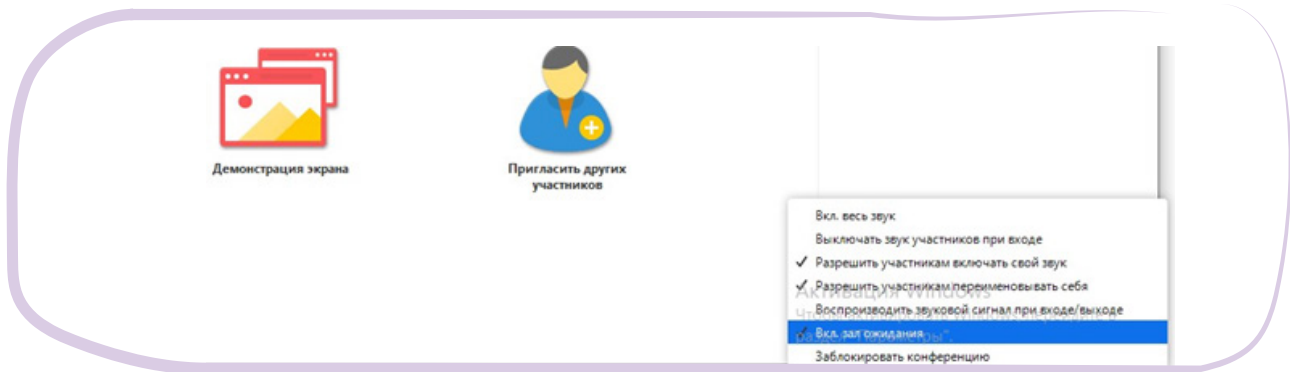
Варто наголосити учням, що перед тим, як висловити власну думку, варто підняти руку, щоб просигналізувати вчителю про своє бажання відповісти. Вчитель має назвати ім'я та прізвище дитини і дозволити учню відповісти відповідно до черги бажаючих.

Також учні можуть використовувати спільний чат для питань чи висловлення власної точки зору згідно з озвученим питанням.

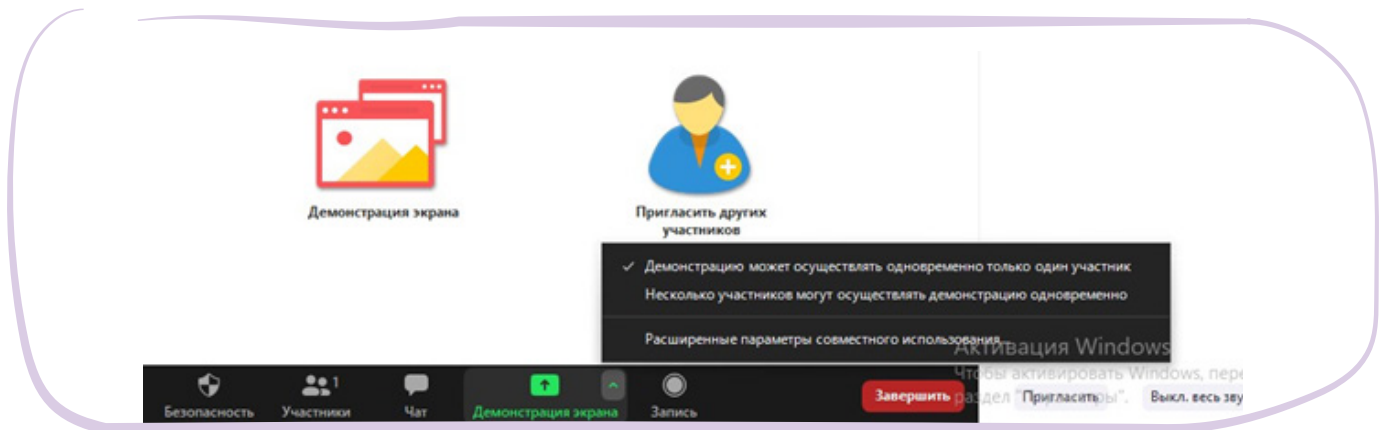

Правила безпечного використання Zoom:

- створювати окрему зустріч кожного разу, а не використовувати одне й те ж посилання;
- використовувати зал очікування та додавати туди лише запрошених;

- вимкнути доступ до використання екрану (щоб поширювати власний екран на загал);

Загальні правила безпечних відеодзвінків:

- Якщо ви спілкуєтесь в ZOOM, то будьте певні, що ваша зустріч захищена паролем таким чином, що ніхто незнайомий не зможе долучитись до неї.
- Якщо обираєте Скайп для спілкування, то використовуйте у налаштуваннях «розмивання фону».
- Перед початком відеодзвінка впевніться, що на задньому плані немає ніяких особистих матеріалів, по яким можна вас було б ідентифікувати (наприклад, сертифікати, де зазначено прізвище та ім'я чи родинні фотографії), що потрапляють в кадр.
- Під час відеодзвінка уникайте сторонніх розмов з тими, з ким проживаєте разом, вирішення конфліктних ситуацій чи будь-чого, що стосується вашого приватного життя.
- Без різниці якою платформою ви користуєтесь – регулярно оновлюйте програмне забезпечення, оскільки таким чином відбувається і оновлення налаштувань безпеки.

Опис уроку для 3-4 класів «#Не_ведусь: ми – герої безпеки в Інтернеті»

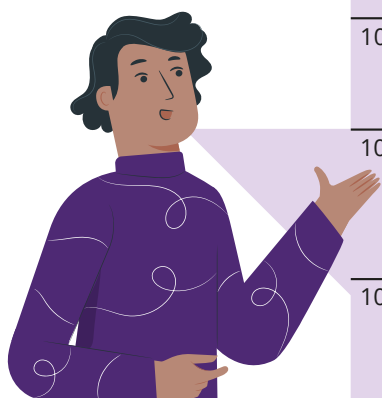
Мета: сформувати у дітей навички безпечної поведінки в Інтернеті

Завдання:

- Сформувавши уявлення про Інтернет і для чого його варто використовувати;
- Ознайомити з можливими ризиками в Інтернеті;
- Сформулювати знання про те, до кого можна звернутись, якщо стали жертвою певних ризиків в інтернеті;
- Сформулювати уявлення про безпечне спілкування в Інтернеті.

Перші кроки підготовки до уроку:

- Учні самостійно заздалегідь готують необхідні матеріали для уроку: олівці чи фломастери для малювання, папір.
- Педагогічний працівник ознайомлюється з інформаційним блоком та правилами проведення уроків в онлайн форматі, які описані вище.

Час (хв)	Що?	Результат	Суперсила за проходження вправи
10	Вступ, вітальне слово	активізація уваги, ознайомлення з планом уроку, малювання героя	
10	Гра "Операція порятунку"	діти дізнаються про можливі ризики в Інтернеті	Розкриття брехні (критично оцінювати інформацію)
10	Питання-відповіді "Інтернет"	актуалізація знань про те, що таке Інтернет і для чого ми його використовуємо	Захист від шахраїв та злочинців
10	Гра-руханка "Що можна робити в Інтернеті?"	актуалізація знань про те, що таке Інтернет і для чого ми його використовуємо	Мудрий вибір (прийняття правильної стратегії вирішення небезпечних ситуацій онлайн)
5	Підсумки	узагальнення вивченого на уроці	

Хід проведення уроку для 3-4 класів “#Не_ведуть: ми – герої безпеки в Інтернеті”

Перед початком проведення вправ та ігор варто наголосити учням, що ми всі одна велика команда, яка має важливе завдання на сьогодні - врятувати Гуглика. Наш герой вивчає простори Інтернету і в цій подорожі потребує допомоги.

Після проходження кожної вправи з'являється нова суперсила у кожного члена команди, яка описана у таблицці на початку розділу.

Але для початку подорожі нам варто намалювати нашого героя. Запропонуйте учням подумати, як би міг виглядати наш герой Гуглик (ім'я героя походить від популярної пошукової системи Google). Попросіть учнів намалювати свій варіант та показати всім через відео зв'язок. Дайте учням до 7 хвилин на виконання цього завдання і переходьте до пояснення першої вправи, зазначивши, що у учнів ще буде можливість домалювати деталі, які вони не встигли зобразити.

Хід проведення гри “Операція порятунку”

Зачитайте проблему, з якою зіткнувся Гуглик і рішення, яке він прийняв для розв'язання цієї проблеми. Також продублюйте цю інформацію у спільний чат. Завдання для кожної дитини - якщо вона згодна, то показує лайк (великий палець вгору), якщо ні, то дизлайк (великий палець донизу) у камеру таким чином, щоб вчитель міг побачити це на екрані. Рекомендуємо, щоб вчитель перед початком вправи попросив учнів потренуватися показати лайк та дизлайк так, щоб всі могли побачити знак кожного з присутніх.

Поступово переходьте до кожної ситуації по черзі, даючи дітям 20-30 секунд подумати. Якщо хтось з дітей неправильно відповідає або довго думає над відповідями, допоможіть йому чи їй.

Ситуації:

1. «Гуглик спілкується в чаті і його онлайн-знайомий просить поділитися з ним домашньою адресою. Гуглик довго вагався, але все ж написав йому точну адресу, де проживає. Як вважаєте, чи правильно вчинив Гуглик?»

2. «Під час перегляду мультфільму, відео раптово перервалось і на екрані з'явилося зображення частково оголених людей. Гуглик перелякався і розповів про це батькам. Як вважаєте, чи правильно він вчинив?»

3. «Онлайн-друг просить Гуглика скинути фото з ванної. Наш герой довго вагався, але вирішив не надсилати таку фотографію. Чи правильно він вчинив?»

4. «До Гуглика в друзі додається новий користувач. Зайшовши на його сторінку, наш герой помітив, що в цього користувача немає жодних фотографій, а в описі профілю написано декілька слів незнайомою мовою. Гуглик відхилив запит, але після цього відчував себе кепсько, адже думав, що ця людина просто хотіла дружити. Чи правильно зробив Гуглик, що не прийняв запит у друзі?»

5. «Інтернет-знайомий Гуглика, з яким вони познайомились в онлайн-грі, пропонує йому зустрітися в реальному житті, при цьому він наполягає, щоб Гуглик не розповідав про цю зустріч батькам. Гуглик послухався друга і пішов на цю зустріч таємно. Чи правильно він вчинив?»

Відповіді до вправи "Операція порятунку":

1 **Дизлайк.** Домашня адреса входить до приватної інформації, якою не варто ділитися в Інтернеті, а особливо в чатах з людьми, яких ми не знаємо в реальному житті.

2 **Лайк.** В Інтернеті, як і в реальному житті, слід повідомляти батькам або іншим дорослим про те, що з нами трапляється, особливо якщо нас щось налякало/засмутило, тощо.

3 **Лайк.** Надсилати фотографії з ванної або частково оголені - небезпечно, адже їх неможливо буде видалити в іншій людині і ніколи не знаєш, куди вони можуть потрапити далі, - твоїм знайомим чи однокласникам, а може і стороннім людям. Також сторінку онлайн-друга може бути зламано і від його імені може писати злочинець.

4 **Лайк.** Перед тим, як додавати в друзі людину, слід ознайомитися з її профілем. Якщо там є щось таке, що вам не подобається або здається підозрілим - додавати цю людину в друзі не варто. Це нормально - відхилити заявки тих людей, з якими ви не маєте бажання спілкуватися.

5 **Дизлайк.** Інтернет-друзі повинні залишатися інтернет-друзями, а гуляти варто тільки з тими друзями, яких ми знаємо в реальному житті. Окрім того, слід пам'ятати, що про те, що трапляється з нами в Інтернеті – слід повідомляти батькам.

Після виконання вправи нагадайте учням, що з першою проблемною ситуацією ми вже допомогли Гуглику. І кожен з учнів оволодіває суперсилою - розкриття брехні (критично оцінювати інформацію). Тепер лише залишилось домалювати цю суперсилу і Гуглику. Дайте дітям до 5 хвилин на малювання.

Далі переходимо до наступної ситуації, де Гуглику без нашої допомоги не впоратись.

Хід проведення вправи питання-відповіді "Інтернет"

Зачитайте запитання, які подані нижче, після чого продублюйте їх у спільний чат і дайте дітям час на роздуми і озвучення своєї відповіді по черзі (тобто, після того, як вчитель називає ім'я учня). Після відповіді кожного учня та спільного обговорення питання переходьте до наступного.

Якщо хтось з дітей неправильно відповідає або довго думає над відповідями, допоможіть їй чи йому.

Запитання:

1. Чи можна зробити так, щоб в особисті повідомлення не писали незнайомі люди?
2. Коли варто вказувати свою геолокацію (дозволяти додаткам використовувати геолокацію)?
3. З ким можна ділитися логіном та паролем від особистої сторінки?
4. Кого можна додавати в друзі в соціальних мережах, чатах онлайн-ігор, тощо?
5. Які фото не можна надсилати друзям?

Відповіді:

1. Чи можна зробити так, щоб в особисті повідомлення не писали незнайомі люди?

Так. В налаштуваннях особистої сторінки можна зробити «Приватний профіль», внаслідок чого інформацію та матеріали, які розміщено на сторінці зможуть переглядати лише «друзі» та писати в особисті повідомлення зможе лише той, кому надано дозвіл.

2. Коли варто вказувати свою геолокацію (дозволяти додаткам використовувати геолокацію)?

Бажано ніде не вказувати свою геолокацію, адже на сьогодні дуже багато злочинців користуються цим. Якщо це необхідно для функціонування додатку, варто не дозволяти використовувати геолокацію завжди, а лише під час користування.

3. З ким можна ділитися логіном та паролем від особистої сторінки?

Такі речі варто не розголошувати іншим людям. Задля безпеки свій логін та пароль варто розповідати батькам, але за умови, що це відбудеться наживо, а не за допомогою Інтернету. Також не варто зберігати логін та пароль безпосередньо на гаджетах.

4. Кого можна додавати в друзі в соціальних мережах, чатах онлайн-ігор, тощо?

В соціальних мережах та інших платформах для спілкування варто додавати в друзі лише тих людей, кого ми знаємо в реальному житті.

5. Які фото не можна надсилати друзям?

Надіславши щось в Інтернеті ми автоматично перестаємо володіти цією інформацією, адже ми не знаємо, що наш співрозмовник буде далі робити з тією інформацією, яку ми надіслали – він може її десь опублікувати, розіслати, тощо. Тому перед тим, як щось комусь надіслати, скористайтеся **Тестом Білборда**: уявіть, що все, що хочеться написати або надіслати, висить на великому білборді перед школою, який бачать усі. Якщо це засмучує, тоді не варто надсилати такі матеріали.

Після виконання вправи нагадайте учням, що з другою проблемною ситуацією ми вже допомогли Гуглику. І кожен з учнів оволодіває новою суперсилою захисту. Тепер лише залишилось домалювати цю суперсилу і Гуглику. Дайте дітям до 5 хвилин на малювання.

І залишилась ще одна ситуація, де ми маємо всі разом об'єднати нашу силу і врятувати Гуглика:

Хід проведення гри-руханки “Що можна робити в Інтернеті?”

Пропонуємо дітям порухатись і в той самий час повторити та закріпити правила безпечної поведінки в Інтернеті.

Поясніть дітям, що зараз ви будете озвучувати запитання і якщо кожен з них вважає, що відповідь «так», то має піднятись (встати з крісла чи стільця, на якому сидять, але таким чином, щоб це міг бачити викладач), а якщо вважає, що відповідь «ні», то замерти у сидячому положенні і не рухатись. Перед початком вправи рекомендуємо провести тренування - якщо учні погоджуються з якимось твердженням, то вони мають встати, якщо не погоджуються, то завмерти у сидячому положенні. Таким чином вчитель має перевірити, чи учні зрозуміли правила і чи він/вона бачить учнів та їхні дії на своєму екрані.

Дайте дітям 10 секунд на обдумування питання. Якщо хтось з дітей вагається з відповіддю, то допоможіть, наприклад, наводячи ситуації з попередніх вправ. Далі переходьте до наступного питання.

Запитання:

1. Чи можна вчитися за допомогою Інтернету? (так)
2. Чи можна дивитися фільми/відео в Інтернеті? (так)
3. Чи можемо ми спілкуватися онлайн? (так)
4. Чи варто спілкуватися з незнайомими людьми в онлайн-чатах? (ні)
5. Чи можна ділитися приватною інформацією в Інтернеті? (ні)
6. Чи можна зустрічатися з Інтернет-друзями? (ні)
7. Чи можна казати комусь онлайн свою домашню адресу? (ні)
8. Чи можемо ми розказувати батькам про те, що побачили в Інтернеті? (так)
9. Чи можна самостійно вирішувати проблеми, з якими ми зіткнулись в Інтернеті? (ні)

Після виконання вправи нагадайте учням, що ми виконали третє завдання і нам вдалось врятувати Гуглика! Кожен з учнів оволодіває новою суперсилою мудрого вибору. Тепер лише залишилось домалювати цю суперсилу і Гуглика. Дайте дітям до 5 хвилин на малювання. Після виконання цього завдання попросіть дітей показати у камеру малюнки, які в них вийшли.

Тепер кожен з нас став героєм, як Гуглик! І кожен з нас може врятувати друга чи подругу, які потрапили у неприємні ситуації в Інтернеті.

ШАНОВНІ ВЧИТЕЛІ!

Проведення уроку з учнями передбачає можливість отримати електронний документ, що засвідчує проведення Вами уроку.

Умови отримання документу:

провести урок у своєму класі через додатки відеозв'язку, які Ви використовуєте у своїй роботі, наприклад Zoom чи GoogleMeet, зробити фото/скріншот екрану, коли діти показують малюнки своїх героїв Гугликів на етапі завершення уроку після виконання всіх вправ, та додати це фото у заповнену анкету за посиланням <https://cutt.ly/4fZmhjx>.

За бажанням Ви можете також зробити допис у соціальних мережах на особистій чи публічній сторінці закладу освіти щодо проведення уроку з дітьми, позначивши публікацію хештегом: #stop_sexтинг.

Увага: для дотримання чинного законодавства, ми просимо Вас не робити фотографії, на яких видно обличчя дітей.

Корисні ресурси:

- Більше уроків для дітей та корисних матеріалів для педагогічних працівників Ви можете знайти на <https://stop-sexting.in.ua/category/materials/>
- Онлайн-довідник "Рекомендації щодо онлайн-безпеки для педагогічних працівників" містить загальну інформацію щодо розповсюджених ризиків онлайн, принципи реагування та особливості діалогів з дитиною, яка стала жертвою протиправних дій онлайн, а також алгоритми дій для педагогічних працівників та адміністрації закладу освіти: <https://stop-sexting.in.ua/guide-for-teachers/>
- Онлайн-довідник "Створюємо онлайн-простірразом з дітьми" зосереджує інформацію про особливості розвитку дітей від 3 до 17 років, поради батькам щодо безпечного цифрового простору для дітей: <https://stop-sexting.in.ua/guide-for-parents/>

Звернутись по допомогу:

- Урядова консультаційна лінія з питань безпеки дітей в Інтернеті – набрати 1545, далі обрати "3". Працює 24/7. Дзвінки безкоштовні.
- Чат-бот проєкту #stop_sexтинг з можливістю відправити власне запитання
 - на сайті <https://stop-sexting.in.ua/chatbot/>
 - або
 - у Телеграмі https://t.me/StopSexting_Bot
- Отримання дітьми психологічної консультації:
 - Національна дитяча гаряча лінія – безкоштовно подзвонити за номером 116 111 (з понеділка по п'ятницю, з 12:00 до 20:00);
 - Організація Teenenergizer – консультації за принципом "рівний-рівному" або з психологом безкоштовно і конфіденційно – <https://teenergizer.org/consultations>
- Видалення контенту із зображенням сексуального насильства над неповнолітньою особою: <https://stop-sexting.in.ua/send/>
- Онлайн звернення до кіберполіції: <https://ticket.cyberpolice.gov.ua>